

Το Ιερό του Διπλού Πέλεκυ (6)

Και πάλι στη δυτική πλευρά της ακρόπολης βρίσκεται το «Ιερό του Διπλού Πέλεκυ». Ο χώρος αυτός διαφέρει από κάθε άλλον στην ακρόπολη. Αποτελείται από μια ορθογώνια αυλή στα ανατολικά και έναν τετράγωνης κάτοψης χώρο στα δυτικά, όπου εντοπίστηκε ο αναθηματικός, κατά τον Valmin, χάλκινος διπλός πέλεκυσ.

Το Κτήριο με το Νεολιθικό Ειδώλιο (7)

Το κτήριο χαρακτηρίστηκε από τον ανασκαφέα ως «ιερό», καθώς εκεί βρέθηκε ένα νεολιθικό στεατοπυγικό γυναικείο ειδώλιο από πρασινωπό στεατίτη.

Η «Αφροδίτη της Μάλθης» εκτίθεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Μεσσηνίας.

Το Κτήριο της Ταφικής Λατρείας κατά Valmin (8)

Στο εσωτερικό της Νότιας Πύλης ερευνήθηκε ένα δίχωρο οικοδόμημα που ερμηνεύτηκε ως ιερό ταφικής λατρείας.

Οι Θολωτοί Τάφοι (9)

Στην κοιλάδα κάτω από τον οχυρωμένο οικισμό, σε μικρή απόσταση μεταξύ τους, βρίσκονται οι θολωτοί τάφοι της Μάλθης, ενώ στα νοτιοδυτικά της ακρόπολης της Υστεροελλαδικής ΙΙΙ περιόδου (1400–1200 π.Χ.) σώζονται ίχνη οικισμού.

Ο Θολωτός Τάφος Ι έχει επενδεδυμένο με πέτρες δρόμο μήκους 13,50 μ., στόμιο με ανώφλι και ανακουφιστικό τρίγωνο πάνω από τη θύρα. Πρόκειται για τον καλύτερα διατηρημένο τάφο σε όλη τη Μεσσηνία και ίσως σε όλη τη Μυκηναϊκή Ελλάδα. Ο τάφος βρέθηκε συλημένος όταν ανασκάφηκε, το 1926.

Βορειότερα, ο Θολωτός Τάφος ΙΙ είχε επενδεδυμένο δρόμο μήκους 12,50 μ. Ο τάφος, από τον οποίο έλειπαν το υπέρθυρο και το ανώτερο μέρος της θόλου, κατέρρευσε εν μέρει κατά τη διάρκεια της ανασκαφής. Είχε συληθεί αλλά όχι πλήρως και έτσι βρέθηκαν μικροαντικείμενα από χρυσό, στεατίτη, μαζί με χάλκινες αιχμές δοράτων.

Και τα δύο μνημεία φαίνεται ότι είχαν αποκοπεί από τον βράχο και δεν χτίστηκαν απευθείας σε επίπεδο έδαφος — ήταν ουσιαστικά υπέργεια. Ένας τρίτος θολωτός τάφος εντοπίστηκε σε μικρή απόσταση.

Το 1927 ο Valmin ανέσκαψε δύο ακόμη θολωτούς τάφους. Η αποκάλυψη μυκηναϊκών θολωτών τάφων στην ευρύτερη περιοχή φανερώνει την παρουσία ηγεμόνων, που όμως βρίσκονταν υπό την εξουσία του ανακτόρου του Νέστορα.

Η προτομή του Natan Valmin (10)

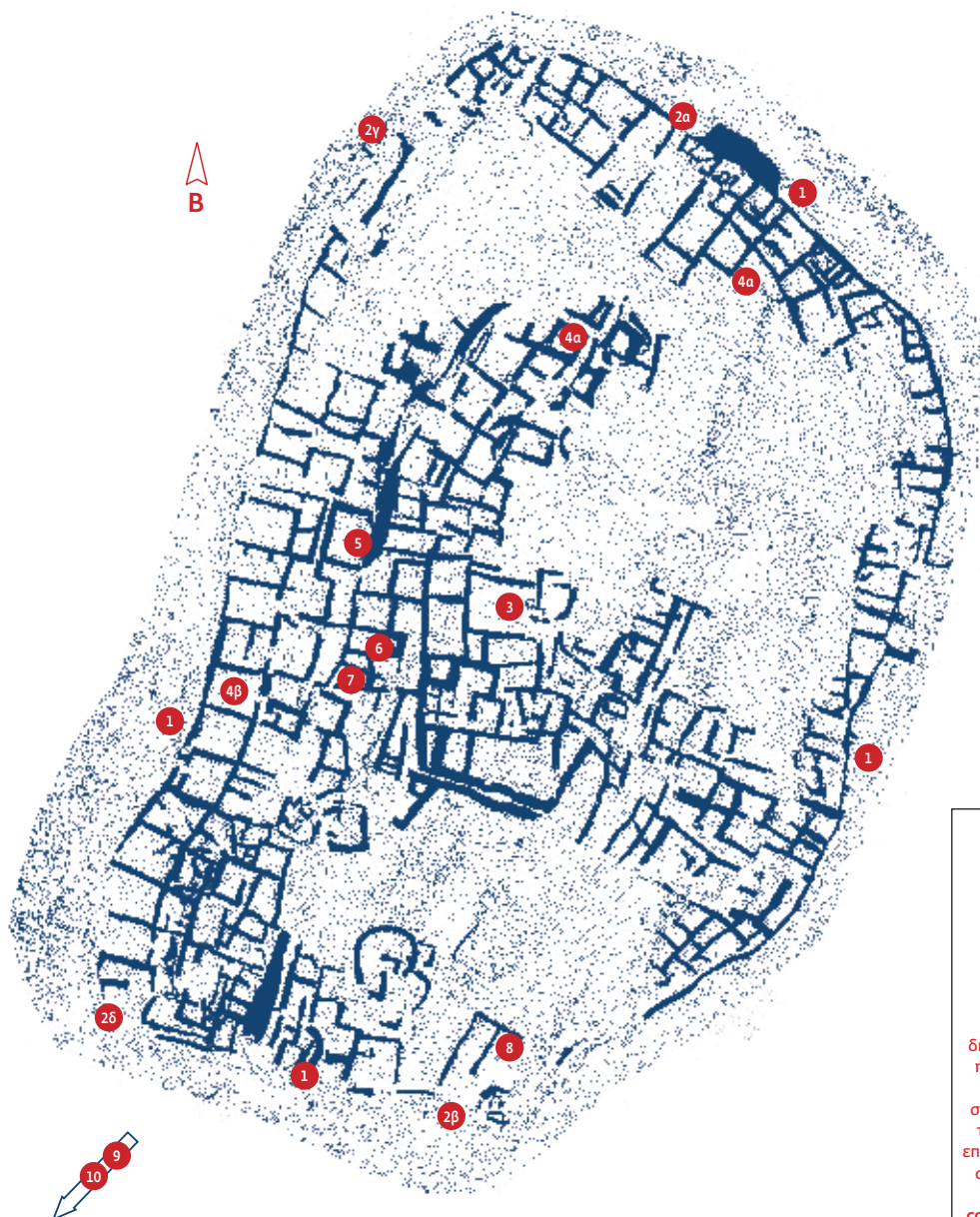
Διακόσια μέτρα βόρεια από τον Θολωτό Τάφο Ι βρίσκεται η χάλκινη προτομή του Natan Valmin (1898–1967), που φιλοτεχνήθηκε από τη γλύπτρια Ελισάβετ Βάλη και στήθηκε το 2008 στη μνήμη του.

Αρχαιολόγος με ευρύτατο φάσμα γνώσεων,

ο Valmin πήγε στη Μεσσηνία, της αφιέρωσε μια δεκαετία της ζωής του και την αγάπησε σαν να ήταν δικός του τόπος.

Εικόνα εξωφύλλου: Η «Αφροδίτη της Μάλθης». Νεολιθικό στεατοπυγικό γυναικείο ειδώλιο από πρασινωπό στεατίτη (Α.Μ.Μ. 4140). Αρχείο ΕΦΑ Μεσσηνίας.

Κάτω: Κάτοψη ακρόπολης Μάλθης. Πηγή: Αρχαιολογικό Πρόγραμμα της Μάλθης (2016).

- 1 Το τείχος και ο νεότερος περίβολος του Valmin
- 2 Οι Πύλες
- 3 Η Έδρα του Ηγεμόνα
- 4 Η περιοχή των αποθηκών και των εργαστηρίων
- 5 Το Μυκηναϊκό Μέγαρο
- 6 Το Ιερό του Διπλού Πέλεκυ
- 7 Το Κτήριο με το Νεολιθικό Ειδώλιο
- 8 Το Κτήριο της Ταφικής Λατρείας κατά Valmin
- 9 Οι Θολωτοί Τάφοι
- 10 Η προτομή του Natan Valmin

Για να περιηγηθείτε στον χώρο μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το διάγραμμα. Για να ακούσετε ή να κατεβάσετε το αρχείο της ηχητικής ξενάγησης σκανάρετε με το κινητό σας το QR code που βρίσκεται επάνω ή πληκτρολογήστε τον σύνδεσμο: <https://www.archaeology.wiki/wp-content/uploads/2021/11/Malthi.mp3>

ΜΙΚΡΟΣ ΟΔΗΓΟΣ
Δεκέμβριος 2021
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ (9 τέχνες) | Ν° 137

www.arxaiologia.gr

ΜΑΛΘΗ
Σταμάτιος Α. Φριτζίλας
Μαρία Τσουλάκου
Κατερίνα Τζαμουράνη

Η Μάλθη (αρχ. Δώριον) είναι ένας από τους αρχαιότερους προϊστορικούς οικισμούς της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου. Με την οχυρωμένη ακρόπολη και τους θολωτούς τάφους της εισάγει τον επισκέπτη στη Μεσσηνία της Εποχής του Χαλκού.

Τον οικισμό ανέσκαψε στις αρχές του 20ού αιώνα ο Σουηδός αρχαιολόγος και φιλέλληνας Mattias Natan Valmin, ο οποίος τον ταύτισε με το Δώριον των αρχαίων συγγραφέων.

Ο οικισμός είχε κτιστεί σε στρατηγική θέση πάνω στον δρόμο που και σήμερα διασχίζει τη μεσσηνιακή ενδοχώρα, ελέγχοντας την επικοινωνία ανάμεσα στην κεντρική και τη νοτιοδυτική Πελοπόννησο και τις εξόδους προς τη θάλασσα — δυτικά προς το Ιόνιο και νότια προς τον Μεσσηνιακό κόλπο.

Ξεχωρίζει για τη μεγάλη διάρκεια της κατοίκησης του ενώ αποτελεί σπάνιο παράδειγμα ενός πλήρως ανεσκαμμένου οικισμού, ο οποίος μπορεί να συγκριθεί με την Κολώνα στην Αίγινα από την άποψη διατήρησης του τείχους που τον περιβάλλει.

Το τείχος και ο νεότερος περίβολος του Valmin (1)

Η ακρόπολη της Μάλθης διαθέτει οχυρωματικό περίβολο της πρώιμης Μυκηναϊκής εποχής με συνολικό ανάπτυγμα 410 μ. Το κτίσιμο του οχυρωματικού περιβόλου σήμανε και την πλήρη αναδιοργάνωση του οικισμού. Ενώ παλαιότερα ο οικισμός ήταν διασκορπισμένος και ανοχύρωτος και οι οικίες είχαν καμπυλόγραμμες κατόψεις, κατά την εποχή της οχύρωσης οι οικίες αποκτούν ευθύγραμμο σχέδια και πολλά κτήρια κατασκευάζονται στην εσωτερική πλευρά του οχυρωματικού περιβόλου, χρησιμοποιώντας τον ως έναν από τους τοίχους τους.

Το τείχος σώζεται αποσπασματικά. Σε μεγάλο μέρος του βόρειου τμήματός του, το μέγιστο ύψος είναι 1,20 μ. περίπου. Ένας ακόμη εσωτερικός τοίχος, αναλημματικός ή οχυρωματικός, σύγχρονος του τείχους του οικισμού, περιβάλλει την κορυφή της ακρόπολης. Η βόρεια πλευρά σώζεται σε μεγαλύτερο πάχος και εκεί ανοίγεται η μία από τις κύριες πύλες του οικισμού. Η δυτική πλευρά του τείχους έχει γερή θεμελίωση καθώς εδράζεται πάνω στον φυσικό βράχο, ωστόσο εδώ το τείχος έχει υποχωρήσει σε αρκετά σημεία και έχει καταστραφεί. Η ανατολική πλευρά φαίνεται πως είχε κατάλληλη αμυντική διαμόρφωση στην αρχαιότητα υποδηλώνοντας ότι κατά πάσα πιθανότητα οι εχθρικές επιθέσεις γίνονταν από εκεί.

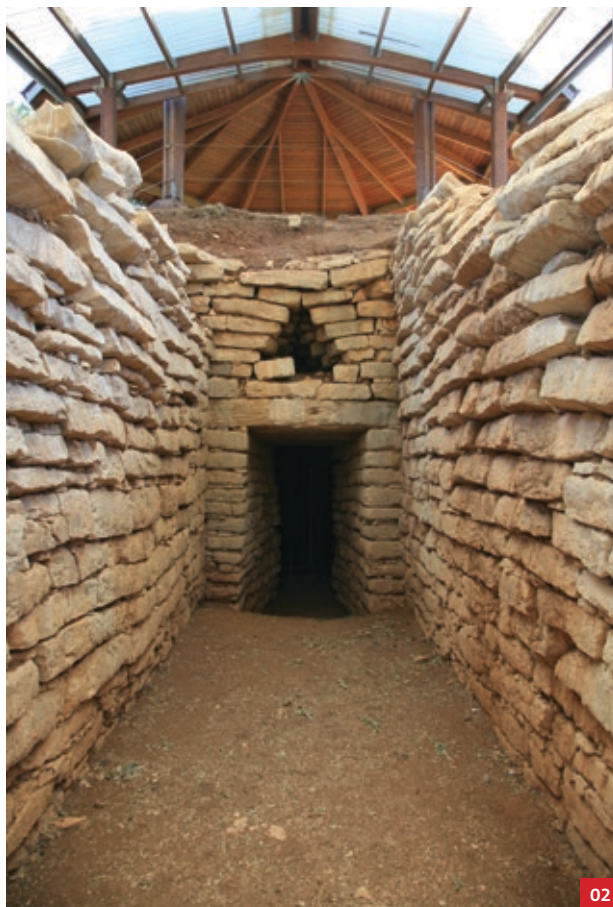
Σήμερα το προϊστορικό τείχος συγχέεται με έναν προστατευτικό λίθινο περίβολο που έχτισε ο Valmin το 1935 ακριβώς πάνω από το αρχαίο τείχος. Ο περίβολος διατρέχει όλη την περιφέρεια του οικισμού. Ωστόσο, ένα καλοδιατηρημένο τμήμα του αρχαίου τείχους είναι ακόμη ορατό στη βόρεια πλευρά.

Οι Πύλες (2)

Η Βόρεια Πύλη (2α) είναι η καλύτερα διατηρημένη. Καθώς, όμως, δεν εντοπίστηκαν ίχνη θύρας ούτε

01

02

03

- 01 Η Έδρα του Ηγεμόνα.
Αρχείο ΕΦΑ Μεσσηνίας /
Φωτ.: Σ. Φριτζίλας.
- 02 Θολωτός Τάφος Ι της Μάλθης.
Αρχείο ΕΦΑ Μεσσηνίας.
- 03 Τρίτω μυκηναϊκό αγγείο από το
λεγόμενο Ιερό του Διπλού Πέλεκου
(Α.Μ.Μ. 3880). Αρχείο ΕΦΑ
Μεσσηνίας.

αρματοτροχιές εξωτερικά της πύλης, ο Valmin οδηγήθηκε στο συμπέρασμα πως η κύρια πύλη ήταν η νότια.

Η Νότια Πύλη (2β) βρισκόταν απέναντι από τη βόρεια. Σήμερα δεν σώζονται ίχνη της.

Η Βορειοδυτική Πύλη (2γ) ανιχνεύεται εκεί όπου ανοίγεται μια είσοδος στον οικισμό. Η κατασκευή της συγκρίνεται από τον ανασκαφέα με την πύλη των Μυκηνών και της Τίρυνθας.

Η Νοτιοδυτική Πύλη (2δ) εντοπίζεται εκεί όπου ο ανασκαφέας διέκρινε εσωτερικά χώρο και ίχνη κλίμακας που οδηγούσε πιθανόν σε πύργο. Η πύλη αυτή φαίνεται πως ήταν πύλη εξόδου.

Η Έδρα του Ηγεμόνα (3)

Στην κεντρική περιοχή της ακρόπολης διακρίνονται δύο συγκροτήματα οικοδομημάτων. Βρίσκονται στο υψηλότερο σημείο, είναι μεγαλύτερα από τα άλλα και περικλείονται από περίβολο. Θυμίζουν γνωστά αρχιτεκτονήματα, όπως της Κνωσού, της Τίρυνθας και των Θηβών.

Το πρώτο, νότιο σύνολο, σε σχήμα ακανόνιστου τραπέζιου, έχει θεωρηθεί από τον ανασκαφέα ως η κατοικία με την αίθουσα υποδοχής του τοπάρχη. Στον δυτικό τοίχο της αίθουσας διαμορφωνόταν ημικυκλική εστία, ενώ στο κέντρο της διακρίνεται ακόμα και σήμερα η λίθινη βάση ξύλινου πιθανότατα κίονα για τη στήριξη της στέγης.

Η αίθουσα αυτή ερμηνεύτηκε ως «ιερό» και η εστία ως «βωμός».

Το δεύτερο σύνολο, ένα συγκρότημα οικιών, βρίσκεται λίγο βορειότερα.

Η περιοχή των αποθηκών και των εργαστηρίων (4)

Βορειότερα από την κεντρική περιοχή της ακρόπολης υπάρχουν χώροι που έχουν χαρακτηριστεί εργαστήρια επεξεργασίας μετάλλου κ.ά. (4α). Στα βορειοδυτικά, χώροι κυρίως ορθογώνιας κάτοψης, κατά σειρές, έχουν ταυτιστεί με αποθήκες (4β). Το πίσω μέρος πολλών από αυτούς είναι προσκολλημένο στην εσωτερική περίμετρο του οχυρωματικού περιβόλου, ιδιαίτερα στη δυτική πλευρά, όπου εντοπίστηκαν μεγάλοι πίθοι.

Ο φυσικός βράχος είναι ορατός στην ακρόπολη σε δύο μεγάλες ανοικτές περιοχές, ελεύθερες από κτήρια, οι οποίες πιθανόν χρησίμευαν για αυλισμό των κοπαδιών. Κατοικίες, αποθήκες και στάβλοι, που είχαν κτιστεί με πίσω τοίχο την εσωτερική όψη του οχυρωματικού περιβόλου, συμπλήρωναν το σύνολο.

Το Μυκηναϊκό Μέγαρο (5)

Πρόκειται για ένα ιδιαίτερο δωμάτιο που αποκαλύφθηκε στη δυτική πλευρά της ακρόπολης και έχει τυπικά γνωρίσματα «μεγάρου». Έχει προσανατολισμό από βορρά προς νότο, με είσοδο από νότια και στο κέντρο του βρέθηκαν η εστία και τέσσερις κίονες.